

Geto-dacii și contactele cu lumea mediteraneană

1. Definiții

Politeism = formă de religie ce cuprinde mai multe divinități (un zeu suprem, celelalte fiindu-i subordonate și complementare) cu atribute diferite și distribuite în cadrul unui panteon, în funcție de importanța, rolul și rangul lor.

Polis = formă de organizare statală a lumii grecești; oraș-stat.

Autohton = locuitor care s-a născut pe teritoriul pe care îl ocupă.

2. Originile geto-dacilor

- secolul al VII-lea î.Hr. - geto-dacii, popor de origine indoeuropeană, ramura nordică a tracilor, au fost atestați în spațiul carpato-danubiano-pontic;
- secolele V-I î.Hr. - geto-dacii au fost organizați în triburi și uniuni de triburi, cu denumiri diferite: appuli, buri, piephigi, carpi și costoboci;
- între geți și daci nu a existat nici o deosebire, au fost unul și același popor, fiind menționați cu numele de „geți” în izvoarele grecești și cu cel de „daci” în sursele de origine latină;
- istoria politico-militară timpurie a geto-dacilor a fost cunoscută din izvoarele scrise externe, cele mai vechi însemnări fiind cuprinse în operele următorilor istorici:
 - a. Greci: Hecataios din Milet (secolul al VI-lea î.Hr.); Herodot și Tucidide (secolul al V-lea î.Hr.); Strabon (secolul I î.Hr.);
 - b. Romani: Gaius Iulius Caesar (secolul I î.Hr.); Trogus Pompeius, Pliniu cel Bătrân (secolul I d.Hr.); Suetonius, Ptolemeu și Flavius Arianus Xenophon (secolul al II-lea d.Hr.); Cassius Dio (secolul al III-lea d.Hr.); Iordanes (secolul al VI-lea d.Hr.).

3. Societatea geto-dacă

- ocupațiile geto-dacilor au fost următoarele: agricultura și creșterea animalelor, apicultura, pescuitul, prelucrarea metalelor (bronz, fier, aur și argint), olăritul, meșteșugurile și comerțul;
- geto-dacii au cunoscut scrisul cu caractere grecești și latine și au avut preocupări științifice diverse: astronomie, elaborarea calendarului, matematică și botanică;
- așezările fortificate ale geto-dacilor au fost numite *dave* și au fost construite cu *murus dacicus* (piatră fasonată fără mortar), cele mai cunoscute fiind următoarele: Ziridava, Tamasidava, Piroboridava și Petrodava (au existat și așezări a căror denumire nu a conținut sufixul *dava*: Drobeta, Sarmizegetusa Regia, Potaissa, Dierna și Carsium);
- locuințelor geto-dacilor au fost construite din lemn, pe fundații de piatră, cu una sau două camere, acoperite cu șindrilă sau paie;
- din punct de vedere al organizării sociale, geto-dacii au fost împărțiți în următoarele categorii: aristocrația militară și cea sacerdotală (preoții) - *tarabostes* sau *pileati* (au purtat capul acoperit cu căciuli, cușme); oamenii liberi (majoritatea populației) - *comati* sau *capillati* (au purtat capul descoperit, pletoșii); un număr mic de sclavi (lipsiți de drepturi, folosiți la muncile casnice);
- societatea geto-dacă a fost condusă de regi (basilei), cei mai importanți fiind Burebista (82-44 î.Hr.) și Decebal (87-106 d.Hr.);
- religia geto-dacilor a fost una **politeistă**, în care s-a practicat incinerarea și sacrificiul uman;
- principalele zeități geto-dace au fost următoarele: Zalmoxis (zeul suprem), Bendis (zeița Lunii, a pădurilor, a farmecelor și a nopții), Gebeleizis (zeul fulgerului și al orizontului), Kotys (zeița primăverii, a vieții și a naturii), Pleistoros (zeul războiului) și Sabazios (zeul cerurilor);
- ceremoniile religioase au fost oficiate în sanctuare circulare sau rectangulare (cel mai important centru a fost Sarmizegetusa Regia, în Munții Orăștiei), aristocrația preotească deținând un rol privilegiat în cadrul vieții sociale și politice a geto-dacilor.

4. Contactele cu lumea mediteraneană

- secolele VII-VI î.Hr. - pe țărmul dobrogean al Mării Negre (litoralul vest-pontic), au fost întemeiate așezări stabile, cu caracter meșteșugăresc și comercial, locuite de greci (**polis-uri**): Histria (Istria), Tomis (Constanța) și Callatis (Mangalia);
- relațiile coloniștilor cu **autohtonii** geto-daci s-au manifestat atât în domeniul economic și al vieții materiale (schimburi economice: ulei de măsline, ceramică, obiecte de lux; preluarea de către geto-daci a roții olarului, viței de vie și a utilizării monedei), cât și în cel politico-militar;
- principalele influențe exercitate de alte populații asupra geto-dacilor au venit din partea:
 - a. Celților: aspecte ale metalurgiei fierului și roata olarului (în zonele vestice);
 - b. Sciților și persanilor: prelucrarea metalelor prețioase;
 - c. Grecilor din coloniile de la Marea Neagră: moneda, scrierea cu alfabet grecesc și elemente de arhitectură;
 - d. Romanilor: diverse împrumuturi, îndeosebi privind viața materială (unelte, arme și ceramică).
- principalele conflicte militare purtate de geto-daci au fost următoarele:
 - a. 514 î.Hr. - expediția regelui persan Darius I cel Mare (522-486 î.Hr.) în Dobrogea: prima atestare documentară a geto-dacilor de către Herodot („*cei mai viteji și mai dreپți dintre traci*”);
 - b. 335 î.Hr. - expediția lui Alexandru al III-lea cel Mare (336-323 î.Hr.) la nord de Dunăre: au fost atestate agricultura și pescuitul;
 - c. 300-292 î.Hr. - războaiele dintre căpetenia geto-dacă Dromichaïtes (cca. 300-280 î.Hr.) și liderul macedonean Lysimachos (306-281 î.Hr.), încheiate printr-o alianță;
 - d. 200 î.Hr. - a fost atestat Rhemaxos, protector al coloniilor grecești din Dobrogea.

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=dTGKvsvGYk>

<https://www.youtube.com/watch?v=IL7O49Brh20>

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Barnea, Alexandru (coordonator), Manea, Vasile Aurel, Palade, Eugen, Teodorescu, Bogdan, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2007.
3. Petre, Zoe (coordonator), Căpiță, Carol, Stănescu, Ecaterina, Lung, Ecaterina, Livadă-Cadeschi, Ligia, Ciupală, Alin, Țurcanu, Florin, Vlad, Laurențiu, Andreescu, Sorin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corint, București, 2008.
4. Adăscăliței, Felicia, Lazăr, Liviu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Corvin, Deva, 2007.
5. Băluțoiu, Valentin, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
6. Scurtu, Ioan, Cristea, Nicolae, Curculescu, Marian, Dincă, Constantin, Soare, Aurel Constantin, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Economică Preuniversitară, București, 2008.
7. Dondorici, Florentina, Lica, Elena Emilia, Poamă, Emil, Ionescu, Vasile, Osanu, Octavian, Stoica, Relu, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Gimnasium, București, 2008.
8. Stan, Magda, Vornicu, Cristian, *Istorie: Manual pentru clasa a XII-a*, Editura Niculescu ABC, București, 2015.
9. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
10. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
11. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
12. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
13. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
14. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
15. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
16. Popa-Lisseanu, Gheorghe, *Dacia în autorii clasici*, Editura Vestala, București, 2015.